

Prečo musíme chrániť myšlienku a odkaz 68. a 89. roku?

04.07.2018

Milí študenti,

je mi veľkou ctou dnes pred Vás vystúpiť a zahájiť tak tohtoročnú detskú letnú univerzitu.

Volám sa Eduard Kukan, som politik a už 9 rokov pôsobím ako poslanec Európskeho parlamentu. Je to jeden z najväčších parlamentov v Európe, zastupuje záujmy všetkých Európanov. Tých je dnes takmer 500 miliónov, od Helsiniek po Valetu a od Dublinu po Rigu. Na to, aby som sa stal poslancom Európskeho parlamentu, som musel byť dvakrát zvolený práve Slovákmi. Prvýkrát v roku 2009 a druhýkrát v roku 2014.

Aj vy budete môcť hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu. Mám pre Vás na úvod matematickú úlohu. Je v tejto aule niekto, kto bude mať v roku 2024 18 alebo viac rokov? Skúste popremýšľať. Ak áno, tak vy už budete môcť hlasovať v týchto voľbách a pripojiť sa tak ku ostatným Európanom, ktorí si budú vyberať svojich politických zástupcov. Sme totižto členmi Európskej únie, máme právo si slobodne vybrať ľudí, ktorí nás budú zastupovať a tak priamo rozhodovať o dianí na našom kontinente. A to je tiež výdobytok ľudí, ktorí bojovali za slobodu v roku 1968 a 1989.

Ja síce v magickú silu čísel osobne neverím, ale sa musím priznať, že slovné spojenie „osudové osmičky“ mi niekedy navodzuje zimomriavky. Pri číslach, symbolických číslach, ostaneme počas celej mojej prednášky. Budem totiž hovoriť o dôležitom odkaze rokov 1968 a 1989.

Osudové osmičky boli v 20. storočí niekedy pozitívne pre našu krajinu, inokedy boli tragické, niektoré znamenali veľké zmeny, niektoré znamenali zastavenie zmien, po ktorých ľudia túžili. Ako som už spomenul, všetky sa rovnako týkali Slovenska aj Českej republiky, pretože sme žili v spoločnom štáte. V roku 1968 a 1989 sa naša spoločnosť stala svedkov udalostí, ktoré navždy zmenili fungovanie našich krajín. V roku 1968 to malo tragickú dohru a v roku 1989 naopak radostnú.

Prečo bol 68. a 89. rok výnimočný? V týchto rokoch sa v našej spoločnosti naplno prejavila túžba po slobode. Ľudia túžili po osobnej slobode a po slobodnej spoločnosti. Po slobode, ktorá je každému človeku blízka a všetkým ľuďom vlastná. Snívali sme o tom, aby sme sa mohli slobodne vyjadriť, slobodne myslieť, slobodne poznávať, slobodne v niečo veriť, slobodne tvoriť.

Presuňme sa preto nachvíľu do doby okolo roku 1968. Predstavte si, že žijete v krajine, ktorej hranice sú zatvorené. Nemôže cestovať do Rakúska, iba vo veľmi výnimočných prípadoch a po veľmi dlhých ťahaniciach s úradmi. Nemôžete si vziať svoje vreckové, iba malú hotovosť, s ktorou si vlastne nemôžete nič kúpiť. Na hranici máte strach, lebo colník Vás môže bezdôvodne nepustiť cez hranicu a otočiť späť domov. V trafike si kúpite len časopis alebo noviny, ktoré sú v podstate rovnaké. Ich obsah sa nelíši, nemôžete si vybrať to, čo sa Vám páči. Do kina idete na filmy, ktoré odobrila vláda. Americké trháky v nich nenájdete. Pri voľbách nemáte na výber a hlasovať môžete vlastne len za jednu politickú stranu. Tá politická strana má všetku moc v štáte a o všetkom rozhoduje. Polícia má takmer neobmedzenú moc. Spravodlivosť ako taká vlastne neexistuje. Na vysokú školu sa nemusíte dostať, lebo Vaša mama alebo otec nie sú členmi hlavnej a jedinej politickej strany v krajine. Okrem toho Vás môže niekto udať, že ste zradca a že si doma listujete v zakázanej literatúre. Niektorí ľudia z Vášho

okolia zmizli, neviete prečo. Nemôžete sa len tak voľne stretávať či nebudaj organizovať demonštrácie a hovoriť o svojich názoroch.

Ľudia sa však vzopreli tejto neslobode. A ako to býva, po takmer dvadsiatich rokoch zimy, v roku 1968 prišla do Československa jar. V spoločnosti sa začala prebúdať viera v to, že v tejto krajine môžu ľudia žiť opäť slobodne. Pražská jar bola výnimočná tým, že ľudia začali robiť to, čo je ľuďom prirodzené. Slobodne dýchať, slobodne hovoriť svoj názor, slobodne myslieť, či slobodne konať. Nebolo by na tom nič zvláštne, pokiaľ by to nebolo nevydané!

Bohužiaľ, trvalo to len krátko. Keď v auguste, na konci prázdnin budete počuť o zvuku tankov, ktoré v roku 1968 – pred 50timi rokmi - vtrhli do našej vlasti, počúvajte tento železný zvuk pozorne. Je to zvuk, ktorý na ďalších 20 rokov zahlušil nádej na slobodu. A ak by vám niekto niekedy tvrdil, že život v neslobode je lepší, ako život v slobode, spomeňte si vždy na tento zvuk, no nemajte strach!

Nemala ho generácia vašich rodičov a starých rodičov, ktorí stáli na námestiach v 1989. Bol to ďalší z osmičkových rokov, kedy bola sloboda nedostatkovou hodnotou, pre ktorú mnohí ľudia vyšli do ulíc, aby ukázali, ako veľmi im chýba. V tomto roku to bola Nežná revolúcia. Revolúcia, v ktorej sa nebojovalo zbraňami. Ale štrngalo sa kľúčami, pokojne, vo vzduch bolo cítiť obrovské spoločné odhodlanie zmeniť kurz svojich dejín. Slováci aj Česi videli svetlo na konci tunela a svojou revolúciou zaujali celý svet. Revolúcia, v ktorej bez výstrelov padol režim, ktorý sa opieral neslobodu spoločnosti. Revolúcia, ktorú pozná celý svet ako „nežnú“ alebo „zamatovú“. Revolúcia, ktorá dostala našu krajinu na mapu sveta.

Dnes je rovnako dôležité hovoriť o tom, prečo boli tieto roky míľnikmi modernej histórie Slovenska. Žijeme v dobe, keď sme súčasťou najvyspelejšej časti sveta, sme členmi najpoprednejších svetových organizácií. Ale výdobytky demokracie si musíme naďalej vážiť, pretože nie sú samozrejmosťou. O to viac v dnešnej dobe, keď sa čoraz viac objavujú ľudia, ktorí neveria v slobodu. Neveria v rovnosť, neveria vo fakty, šíria strach a poplašné správy. Títo ľudia šliapu po odkaze rokov 1968 a 1989 a my im v tom musíme vedieť zabrániť. Budeme to robiť tak, že budeme chrániť slobodu, jasne, hlasne a bez kompromisov.

Pre každého z nás, a najmä pre tých, ktorí chcú spoznávať svet, je sloboda alfou aj omegou. Je nevyhnutná, pretože ten, kto chce k niečomu dospieť, niečo objaviť, alebo vytvoriť, nemôže byť ohraničovaný v svojom myslení, v svojom konaní, v svojom badaní v svojej zvedavosti. To, čo platí pre jednotlivca, platí aj pre celú spoločnosť. Preto ak chcem rásť a robiť našu spoločnosť tou najlepšou verziou seba samej, potrebujeme žiť v slobodnej krajine. V krajine, ktorá rešpektuje odkaz 1968 a 1989 roka.

Prečo vám o tom dnes hovorím? Je 2018 rok a zvykli sme si na život v slobodnej spoločnosti. Väčšina z vás sa do tejto doby už narodila a nemôžete vedieť, aký bol život v inej dobe. Môžete si to však predstaviť. Stačí, keď sa v myšlienkach vrátite k tomu, čo som Vám vykreslil na začiatku. Ak tak spravíte, myslite na to, že život v slobodnej spoločnosti, nie je samozrejmosťou.

Každý vo svojom živote prechádza mnohými skúškami, keď záleží na tom, ako sa zachová. Či ostane ľahostajný, či bude odvážny, či sa dokáže ozvať, keď vidí, že sa deje nepravosť, či rozlíši pravdu od klamstva. Tak, ako každý človek, tak tiež aj každá generácia prechádza takouto skúškou. Prichádzajú momenty, v ktorých záleží na tom, ako sa každý z nás zachová, aké hodnoty sú mu blízke. Dúfam preto, že keď bude vaša generácia stáť pred týmto rozhodnutím, spomeniete si na to, že o slobodu sa treba starať a oplatí sa za ňu bojovať, tak, ako to robili mnohí pred nami.

Zapamätajte si, sloboda nie je samozrejmosť, hoci sa tak mnohým často zdá. Inak si ju nikdy nebudeme skutočne vážiť. Ako raz povedal Milan Rastislav Štefánik: „Kto si myslí, že mu slobodu druhí vybojujú, ten jej nie je hodný.“